

JONGEREN EN DE TWEEDE KAMERVERKIEZINGEN

ONDERZOEK

Jongeren en de Tweede Kamerverkiezingen 2017

Onderzoek onder ruim 800 middelbare scholieren uit heel Nederland
NJR, februari 2017

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Kenmerken van de onderzochte groep jongeren	3
Nederlandse samenleving	4
Nederland en de rest van de wereld	7
Eigen rol, omgeving en informatie	9
Invloed van jongeren	11
Conclusies en aanbevelingen	15
Boodschap van jongeren aan politici	16
Bijlagen Vragenlijst	26

Colofon

NJR, februari 2017

In samenwerking met en in opdracht van het Kinderrechtencollectief. Met dank aan alle leerkrachten en jongeren die hebben meegeholpen.

Tekst: Sheila Rebel

Het NJR Panel wordt mede mogelijk gemaakt door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). De scholen die vertegenwoordigd zijn in dit onderzoek zijn: CS Walcheren (Middelburg), Koning Willem II (Tilburg), Dr. Nassua College (Assen), Stellingwerf College (Oosterwolde), ROC Midden Nederland (Utrecht), ROC Aventus (Apeldoorn), Scala College (Alphen aan de Rijn), Cambium College (Zaltbommel), SG De Rietlanden (Lelystad) en Edith Stein College (Den Haag).

Het Kinderrechtencollectief bestaat uit: UNICEF Nederland, Defence for Children, NJR, Bernard van Leer Foundation, Stichting Kinderpostzegels Nederland, Ieder(in), Save the Children en (als adviseur) het Nederlands Jeugdinstituut.

Inleiding

Veel politieke beslissingen hebben effect op kinderen en jongeren. Toch mogen zij niet stemmen en zijn ze minder vaak onderwerp van discussie. Het VN-Kinderrechtenverdrag verplicht Nederland om eerst te kijken naar wat goed is voor kinderen en jongeren. Het Verdrag geeft jongeren ook het recht om hun mening te geven. Deze mening moet serieus genomen worden. Daarom heeft het Kinderrechtencollectief, waar de Nationale Jeugdraad (NJR) deel van uitmaakt, in aanloop naar de Tweede Kamer verkiezingen van 15 maart 2017 meer dan 800 scholieren in Nederland gevraagd naar hun mening en hun ideeën.

In dit onderzoeksrapport staat welke onderwerpen jongeren belangrijk vinden. Ook geven zij een boodschap aan de nieuwe politici mee en benoemen zij de meest urgente verbeterpunten. We hopen dat dit onderzoeksrapport eraan bijdraagt dat de mening van jongeren meer wordt meegenomen in plannen en beslissingen van politici, in aanloop naar de verkiezingen, maar vooral in de regeringsperiode erna.

Kenmerken van de onderzochte groep jongeren

Dit onderzoek is gebaseerd op 803 respondenten. De gemiddelde leeftijd van de jongeren is 15 jaar. De onderzochte groep bestaat uit 54% meisjes en 46% jongens. Van de onderzochte jongeren volgt 32% het vmbo, 22% het mbo, 24% de havo, 22% het vwo en 1% doet een andere opleiding.

Nederlandse samenleving

Algemene zaken in de Nederlandse samenleving

Allereerst is aan jongeren gevraagd waar de regering de meeste aandacht aan moet geven. Op de lijst met onderwerpen konden jongeren één onderwerp aankruisen. De jongeren geven aan dat vooral Gezondheidszorg (16%), Onderwijs (12%), Werk (11%), Veiligheid (10%) en Armoede (8%) de meeste aandacht moeten krijgen. In tabel 1 is te zien welke onderwerpen ze nog meer belangrijk vinden en in welke rangorde. Er is maar een kleine groep jongeren die wil dat de regering de meeste aandacht geeft aan 'Pensioenen', 'Digitale zaken' of 'Vrije tijd & Kunst'.

Gezondheidszorg	16%
Onderwijs	12%
Werk	11%
Veiligheid	10%
Armoede	9%
Natuur & Milieu	8%
Wonen	7%
Ontwikkelingshulp	6%
Jeugdhulp	6%
Economie	6%
Vrije tijd & kunst	2%
Digitale zaken	2%
Pensioenen	2%
Verkeer & Vervoer	1%
Andere aandacht van regering	2%

Tabel 1. Waar moet de regering, volgens jou, de meeste aandacht aan geven?

Goed en slecht geregeld

Wat jongeren *goed* en wat ze *slecht* geregeld vinden voor kinderen en jongeren in Nederland, is via open vragen door maar liefst 91% van de jongeren beantwoord; dat percentage is veel meer dan we in andere onderzoeken zien. Het blijkt dat 66% van de jongeren die antwoord gaf vooral tevreden is met het onderwijs; met name de kwaliteit van het onderwijs. Van de jongeren die tevreden zijn met het onderwijs vindt 27% het goed geregeld dat iedereen naar school kan (tabel 2). Verder zijn jongeren tevreden over sport en andere vrijetijdsvoorzieningen, sociale en zorgvoorzieningen (met name een zorgverzekering voor iedereen) en de financiële regelingen zoals kinderbijslag, scholierentoeslag, kinderalimentatie.

Bijna een kwart van de ondervraagde jongeren vindt de studiefinanciering *slecht* geregeld (tabel 3). Onderwijs scoort in deze tabel ook hoog (17%), het gaat daarbij met name om lestijden en vervolgstudies. 11% geeft aan dat zij zaken in relatie tot werk niet goed geregeld vinden, zoals het aanbod van banen en het minimumloon. Naast dat

een groep jongeren vrijetijdsvoorzieningen in Nederland goed vindt (tabel 2), geeft een groep jongeren ook aan dat er te weinig mogelijkheden zijn om te sporten of te spelen of te weinig plekken waar jongeren kunnen samenkomen (tabel 3). Een aantal van de jongeren (9%) geeft aan dat (jeugd)zorg niet goed is geregeld en noemen daarbij onder andere de wachttijden of dat jongeren helemaal geen zorg krijgen. Verder noemen jongeren het te dure openbaar vervoer en de te lange wachttijden voor studentenwoningen als onderwerpen waar verbetering op nodig is. Bij het onderwerp alcohol en drugs valt op dat sommige jongeren vinden dat je daar te makkelijk aan kan komen terwijl sommige jongeren juist vinden dat de minimumleeftijd voor alcohol te hoog is. Ook bij veiligheid komt een divers beeld naar voren: er zijn jongeren die vinden dat

criminaliteit beter moet worden aangepakt, terwijl er ook jongeren zijn die juist als zorg opgeven dat de politie te streng optreedt tegen groepen jongeren op straat. Een punt dat volgens jongeren niet goed is geregeld in Nederland is armoede. Jongeren geven onder andere aan dat er gezinnen zijn die financieel tekortkomen en soms zodanig dat hun kinderen noodgedwongen dakloos raken.

Onderwijs in het algemeen	48%
Dat iedereen naar school kan	18%
Sport en andere vrijetijdsvoorzieningen	7%
Sociale en zorgvoorzieningen	5%
Financiële (overheids)steun (kinderbijslag, scholierentoeslag, kinderalimentatie, e.d)	4%
Niets is goed geregeld	2%
Naschoolse en kinderopvang	1%
Geen idee	4%
Anders	11%

Tabel 2. Wat vind je *goed* geregeld in Nederland voor kinderen en jongeren?

Studiefinanciering	23%
Onderwijs	17%
Werk	11%
Vrije tijd & ontspanning	12%
(Jeugd)zorg	9%
Openbaar Vervoer en (studenten)woningen	7%
Alcohol en drugs	6%
Veiligheid	5%
Armoede en zwerfjongeren	3%
Geen idee	7%

Tabel 3. Wat vind je *slecht* geregeld in Nederland voor kinderen en jongeren?

Kwetsbare kinderen

Er zijn in Nederland verschillende groepen kwetsbare kinderen. Aan jongeren is gevraagd voor welke groep kwetsbare kinderen direct een oplossing moet worden gezocht. Op deze vragen konden meerdere antwoorden worden aangekruist. Hieruit blijkt dat jongeren vinden dat er het meest dringend een oplossing moet worden gezocht voor jongeren die worden mishandeld (75%), jongeren in armoede (49%), zwerfjongeren (49%) en jongeren die gevlucht zijn uit een ander land (46%) (tabel 4). Jongeren van gescheiden ouders (13%), jongeren met een andere geaardheid (bijvoorbeeld homo, lesbisch) (12%) en jongeren in het Caribisch Nederland (Bonaire, St. Eustatius, Saba) (5%) worden het minst genoemd. Meisjes noemen significant vaker jongeren die mishandeld worden, jonge mantelzorgers en jongeren in jeugdzorginstellingen als kwetsbare groep die dringend geholpen moet worden.

Jongeren die mishandeld worden	75%
Jongeren in armoede	49%
Zwerfjongeren	49%
Jongeren die gevlucht zijn uit een ander land	46%
Jongeren die gepest of gediscrimineerd worden	42%
Jongeren met psychische problemen	41%
Jongeren met een handicap	40%
Jongeren die langdurig ziek zijn	36%
Jonge mantelzorgers (jongeren met een ziek, gehandicapt of verslaafd gezinslid)	36%
Jongeren in jeugdzorginstellingen	21%
Jongeren in gevangenissen	18%
Jongeren van gescheiden ouders	13%
Jongeren met een andere geaardheid (bijvoorbeeld homo, lesbisch)	12%
Jongeren in het Caribisch Nederland (Bonaire, St. Eustatius, Saba)	5%
Andere jongeren, namelijk ...	1%

Tabel 4. Van welke kinderen en jongeren zijn de problemen, volgens jou, zo dringend dat politici daar direct een oplossing voor moeten vinden?

Nederland en de rest van de wereld

Hoe jongeren denken over het milieu, ontwikkelingshulp, asielzoekers en Caribisch Nederland

Milieu

Ruim vier op de tien jongeren (44%) geven aan dat de regering evenveel geld moet besteden aan een schoner milieu en bijna vier op de tien (39%) vinden dat de regering juist meer kan besteden (tabel 5). Een kleine groep van de jongeren (7%) vindt dat de Nederlandse regering minder geld moet uitgeven aan een schoner milieu. Er is een verschil te zien tussen jongens en meisjes: jongens zeggen vaker dat de regering *meer* geld moet besteden en meisjes zeggen vaker dat de regering *evenveel* geld moet besteden aan een schoner milieu.

Meer	39%
Minder	7%
Evenveel	44%
Weet ik niet	10%

Tabel 5. Moet de Nederlandse regering minder, meer of evenveel geld besteden aan een schoner milieu?

Ontwikkelingshulp

Het grootste deel van de ondervraagde jongeren vindt dat de Nederlandse regering evenveel geld aan ontwikkelingshulp moet besteden (37%) en ruim drie op de tien (31%) vinden dat er meer moet worden besteed aan ontwikkelingshulp. Een kwart van de jongeren vindt dat er minder moet worden besteed (tabel 6).

Meer	31%
Minder	25%
Evenveel	37%
Weet ik niet	7%

Tabel 6. Moet de Nederlandse regering minder, meer of evenveel geld aan ontwikkelingshulp (hulp aan mensen in arme landen of bij rampen) besteden?

Opvang asielzoekers

Ruim vier op de tien jongeren (41%) geven aan dat zij vinden dat asielzoekers op een goede manier worden opgevangen in Nederland (tabel 7). Bijna drie op de tien jongeren (29%) zijn het daar niet mee eens en vinden dat asielzoekers juist niet op een goede manier worden opgevangen. Drie op de tien jongeren (30%) van de jongeren geven aan geen mening te hebben over dit onderwerp.

Eens	41%
Oneens	29%
Geen mening	30%

Tabel 7. Stelling: De Nederlandse regering vangt asielzoekers op een goede manier op.

Caribisch Nederland

Nederland bestaat uit twee delen: het Europese gedeelte en het Caribische gedeelte: de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba. De Nederlandse regering is verantwoordelijk voor kinderen en jongeren in beide delen van ons land. Kinderen en jongeren die daar wonen hebben veel minder kansen vooral als het gaat om onderwijs, werk en zorg. Aan jongeren in het Europese deel van Nederland is in dit onderzoek gevraagd of zij vinden dat de Nederlandse regering extra aandacht moet geven aan kinderen en jongeren in het Caribisch Nederland. Bijna vier op de tien jongeren (38%) geven aan dat zij vinden dat de Nederlandse regering extra aandacht moet geven (tabel 8). Iets meer dan een kwart (26%) is het hier niet mee eens en 36% heeft geen mening over dit onderwerp.

Eens	38%
Oneens	26%
Geen mening	36%

Tabel 8. Stelling: De Nederlandse regering moet extra aandacht geven aan kinderen en jongeren in het Caribische gedeelte van Nederland.

Eigen rol, omgeving en informatie van jongeren

Hoe jongeren denken over hun eigen rol in kinderrechtschendingen, wat ze weten over armoede in hun directe omgeving, en hoeveel ze weten over hun rechten.

Kinderarbeid

Zes op de tien jongeren geven aan dat je niet zelf hoeft te onderzoeken of kleding die je koopt met kinderarbeid is gemaakt (tabel 9). Twee op de tien jongeren geven aan dat je juist wel zelf op onderzoek moet uitgaan. De overige 20% geeft aan geen mening te hebben over dit onderwerp.

Eens	20%
Oneens	60%
Geen mening	20%

Tabel 9. Stelling: Als je kleding koopt, moet je zelf onderzoeken of je kleding met kinderarbeid is gemaakt.

Armoede

Ruim een derde (35%) van de jongeren geeft aan dat zij geen klasgenoten hebben die financieel niet rond kunnen komen. Slecht 15% van de jongeren geeft aan dat bij hem of haar kinderen of jongeren in de klas zitten die in armoede leven. 50% van de jongeren geeft aan geen mening te hebben over dit onderwerp (tabel 10).

Eens	15%
Oneens	35%
Geen mening	50%

Tabel 10. Stelling: In mijn klas zitten kinderen of jongeren die leven in armoede.

Kennis over kinderrechten

De groep jongeren die aangeeft op school voldoende (44%) te leren over hun rechten is bijna net zo groot als de groep jongeren die aangeeft onvoldoende (41%) te leren over hun rechten (tabel 11). Meer dan de helft van de jongeren (52%) geeft aan dat er voldoende informatie is over waar je hulp kan vragen als je als kind wordt mishandeld (tabel 12). Toch geeft ook ruim een kwart (28%) aan dat er niet voldoende informatie is over hulp bij mishandeling. Twee op de tien jongeren hebben geen mening over dit onderwerp.

Eens	44%
Oneens	41%
Geen mening	15%

Tabel 11. Stelling: Op school leer ik voldoende over mijn rechten als kind of jongere.

Meer dan de helft van de jongeren (52%) is het erover eens dat er voldoende informatie is over waar je hulp kan vragen als je als kind wordt mishandeld (tabel 11). Ruim een kwart (28%) vindt dat niet en twee op de tien jongeren heeft er geen mening over.

Eens	52%
Oneens	28%
Geen mening	20%

Tabel 12. Stelling: Er is voldoende informatie over waar je hulp kan vragen als je als kind wordt mishandeld.

Ontwikkelingsdoelen

Via de Verenigde Naties werken alle landen samen aan de Sustainable Development Goals. Die gaan over zaken zoals geen armoede, geen honger, goede gezondheid, etc. Ze worden ook wel de Ontwikkelingsdoelen of de Nieuwe Werelddoelen genoemd. Ruim een derde van de jongeren (34%) kent deze Ontwikkelingsdoelen of de Nieuwe Werelddoelen (tabel 13). Dit zijn significant vaker jongeren van havo en vwo. Maar vooral opvallend is dat de helft van de jongeren de doelen helemaal niet kent.

Ja	34%
Nee	49%
Weet ik niet	17%

Tabel 13. Ken jij deze doelen?

Invloed van jongeren

In hoeverre jongeren vinden dat zij invloed hebben in hun eigen omgeving

Kinderrechten gaan niet alleen over kinderen en jongeren: jongeren hebben er zelf ook wat over te zeggen. Jongeren hebben het recht gehoord te worden in het politieke en maatschappelijke debat. We vroegen dan ook aan jongeren of zij het gevoel hebben invloed te kunnen uitoefenen in hun omgeving zoals thuis, op school en in de vrije tijd of in de politiek. En we vroegen ze wat er beter kan.

Plaats en onderwerp van invloed

Thuis hebben de meeste jongeren het gevoel dat ze invloed kunnen uitoefenen (75%) (tabel 14). Dat gevoel hebben vooral meisjes en jongeren van havo en vwo. Jongeren konden meerdere antwoorden aankruisen en gaven aan ook op school (42%) en bij vrijetijdsbestedingen (zoals sport) (41%) het gevoel te hebben invloed te kunnen uitoefenen. Wat opvalt is dat slechts 8% aangeeft het gevoel te hebben in de politiek invloed te kunnen uitoefenen. Terwijl 14% in een open vraag aangeeft dat zij meer invloed zouden willen hebben in de politiek (tabel 15). Daarnaast geven de antwoorden op de open vraag aan dat jongeren vooral op school meer invloed willen hebben. Andere antwoorden die jongeren geven, zijn bijvoorbeeld invloed op de vluchtelingenproblematiek, de economie en het milieu. De overige jongeren geven overwegend korte antwoorden. De categorie 'anders' is relatief groot, omdat de antwoorden alle kanten opgaan (van de minimumleeftijd voor alcohol tot rechten en plichten).

Thuis – bijvoorbeeld bij je ouders of verzorgers	75%
Op school – bijvoorbeeld bij je leraren of de schoolleiding	42%
In sport en andere vrije tijdsactiviteiten – bijvoorbeeld voetbal, scouting	41%
In de politiek – bijvoorbeeld in de gemeenteraad of in de Tweede Kamer	8%
Nergens	9%

Tabel 14. Waar heb je het gevoel dat je invloed kan uitoefenen?

School	20%
Politiek	14%
Geldzaken	8%
(Toekomstige) baan	7%
Thuis	2%
Alles	1%
Sport	1%
Gezondheid	1%
Nergens	15%
Anders	20%

Weet ik niet, niks, geen idee	11%
-------------------------------	-----

Tabel 15. Waar in je leven wil je (nog) meer invloed over hebben?

Invloed in de politiek

Uit tabel 15 blijkt dat een groep jongeren meer invloed zou willen uitoefenen op de politiek. In een open vraag is aan jongeren gevraagd hoe politici ervoor zorgen dat kinderen en jongeren meer invloed krijgen in de politiek. De meest genoemde oplossing is jongeren stemrecht geven (17%) (tabel 16). Verder worden enquêtes of interviews genoemd (10%). Opvallend is dat veel jongeren via deze open vraag aangeven dat politici jongeren meer moeten betrekken bij besluitvorming, maar niet aangeven hoe: 24% heeft geen idee hoe jongeren meer invloed zouden moeten krijgen in de politiek. En er zijn veel jongeren die aangeven dat politici helemaal niets doen om jongeren erbij te betrekken. Die antwoorden staan onder de categorie 'anders'.

Door jongeren stemrecht te geven	17%
Via enquête of interview	10%
Via school	7%
Via een jeugdraad of denktank van jongeren	5%
Door te debatteren	4%
Via (social) media	2%
Door te laten meelopen in Tweede Kamer of gemeenteraad	2%
Via kinderombudsman	1%
Geen idee	24%
Anders	28%

Tabel 16. Hoe zorgen politici ervoor dat kinderen en jongeren meer invloed krijgen in de politiek?

Op dit moment mogen jongeren pas stemmen bij verkiezingen als ze 18 jaar zijn. We hebben jongeren gevraagd of zij vinden dat ze moeten kunnen stemmen als ze 16 jaar zijn. Ruim de helft (52%) is het daarmee oneens (tabel 17). Bijna vier op de tien jongeren (37%) zijn het er wel mee eens en 11% weet het niet.

Eens	37%
Oneens	52%
Geen mening	11%

Tabel 17. Stelling: Jongeren moeten al kunnen stemmen bij de verkiezingen als ze 16 jaar zijn.

Vertrouwen in de regering

Aan de jongeren is gevraagd of zij erop vertrouwen dat de Nederlandse regering de toekomst van jonge generaties (inclusief die van henzelf en andere kinderen en jongeren in Nederland) goed regelt. De helft van de jongeren geeft aan dat zij erop vertrouwen dat de Nederlandse regering de toekomst van jonge generaties goed regelt (tabel 18). Iets meer dan twee op de tien jongeren (21%) hebben dat vertrouwen niet en bijna drie op de tien (29%) weten het niet.

Ja	50%
Nee	21%
Weet ik niet	29%

Tabel 18. Ik vertrouw erop dat de Nederlandse regering de toekomst van jonge generaties (dus van mij en andere kinderen en jongeren in Nederland) goed regelt.

Minister voor de Jeugd

In een open vraag is aan het einde van de enquête aan jongeren gevraagd waar een Minister van Jeugd als eerste een oplossing voor moet zoeken. De antwoorden die jongeren geven, zijn onderverdeeld in categorieën en in tabel 19 is hier een overzicht van te zien. De antwoorden die jongeren het meeste geven, vallen in de categorie 'Problemen bij jongeren als het gaat om gezondheid en welzijn (19%)'. Op de tweede plaats geven jongeren antwoorden die betrekking hebben op het gebied van onderwijs (13%). En op de derde plaats geven ze antwoorden op het gebied van meer financiële gelijkheid (13%).

Problemen bij jongeren (gezondheid, welzijn)	19%
Onderwijs (minder lange schooldagen, hulp bij studiekeuze)	13%
Armoede (en ook zwerfjongeren)	13%
Geweld (met name kindermishandeling)	9%
Studiefinanciering terug	9%
Werk (werkgelegenheid, minimumloon)	4%
Alcohol en drugs (meer of juist minder bereikbaar voor jongeren)	4%
Vrije tijd & ontspanning (meer activiteiten voor jongeren)	4%
Criminaliteit/ veiligheid	4%
Pesten	4%
Schulden/ geldproblemen bij jongeren	3%
Inspraak (stemmen vanaf 16 bijv.)	2%
Openbaar vervoer (verbeteren in bijv. Zeeland) of (studenten)woningen	2%
Discriminatie	2%
Geen idee	8%

Tabel 19. Stel er komt een Minister van Jeugd, waar moet die Minister als eerste een oplossing voor zoeken?

Conclusies en aanbevelingen

Waardering en vertrouwen

Dit onderzoek laat zien dat jongeren over het algemeen redelijk tevreden zijn met het beleid van de Nederlandse regering. Via een open vraag blijkt bijvoorbeeld dat de meeste jongeren tevreden zijn met het onderwijs; met name met het feit dat iedereen in Nederland onderwijs kan krijgen, maar ook de kwaliteit wordt gewaardeerd. Ook waarderen veel jongeren het hoge voorzieningenniveau van Nederland, zoals dat iedereen een zorgverzekering heeft en het bestaan van toeslagen als kinderbijslag en scholierentoeslag. Als het gaat om het vluchtelingen-, het milieu- en het ontwikkelingshulpbeleid, is er brede steun voor uitgaven die de overheid daarvoor doet. De meeste jongeren vertrouwen er ook op dat de toekomst van de jonge generatie goed geregeld wordt.

Zaken die beter kunnen

Toch uiten jongeren ook stevige kritiek. De financiering van hun vervolgstudie (en erbij horende vervoerskosten), het aanbod op de arbeidsmarkt en het minimumloon baren jongeren zorgen. Ook vinden jongeren dat er meer ontspanningsmogelijkheden moeten zijn. De antwoorden variëren van meer vrijetijdsactiviteiten als sport en spel tot meer hangplekken. Maar veruit de meeste aandacht gaat uit naar mensen die het minder goed hebben in de samenleving. Zo maken jongeren zich druk om de gezondheidszorg en het welzijn van jongeren en vinden zij dat deze zaken beter geregeld moeten worden. Kindermishandeling springt eruit als meest dringende probleem. Ook moet er een oplossing komen voor jongeren in armoede en zwerfjongeren. Het is opmerkelijk dat slechts een kleine groep ondervraagden aangeeft dat er in hun klas jongeren zitten die leven in armoede. Op grond van feitelijke cijfers zou het aantal veel hoger moeten zijn. Hieruit kan worden afgeleid dat de omvang van armoede onder jongeren nog redelijk verborgen lijkt.

Meer invloed en kennis

Een grote meerderheid van de jongeren heeft het gevoel dat ze thuis behoorlijk wat invloed kunnen uitoefenen op hun leven. In mindere mate hebben ze dat gevoel op school en in hun vrijetijdsactiviteiten. Maar weinig jongeren hebben het gevoel dat ze invloed kunnen uitoefenen in de politiek. Jongeren willen dan ook op school en in de politiek meer inspraak. Toch zijn er weinig ideeën hoe het beter zou kunnen en is meer dan de helft van de jongeren tegen stemrecht op 16-jarige leeftijd. Dat het VN-Kinderrechtenverdrag de Nederlandse overheid verplicht om ervoor te zorgen dat iedereen bekend is met kinderrechten, is nog niet goed tot het onderwijs doorgedrongen: het valt op dat veel jongeren er weinig over leren op school. Hetzelfde geldt voor de informatie over waar je hulp kan vragen als je als kind wordt mishandeld; slechts de helft van de ondervraagden weet waar je die hulp kunt krijgen. Ook de Nieuwe Werelddoelen van de VN blijven vrij onbekend, ook al wil de overheid dat alle Nederlanders hiermee bekend zijn. De helft van de jongeren geeft aan deze doelen niet te kennen. Voor overheid, onderwijs en maatschappelijke organisaties is er dus nog veel werk te verrichten als het gaat om informatieoverdracht rondom deze thema's.

Tot slot

Uit dit onderzoek komt het beeld naar voren dat jongeren over het algemeen een heel divers en genuanceerd oordeel geven over het beleid dat in Nederland wordt gevoerd. Ze hebben grote waardering voor de voorzieningen waar

Nederlanders op kunnen rekenen en er is behoorlijk wat vertrouwen in de wijze waarop de overheid onze toekomst vormgeeft. In contrast met die waardering vinden jongeren dat ze veel te weinig invloed hebben in de politiek. Tegenover de positieve punten staan dan ook een groot aantal verbeterpunten, zoals studiefinanciering en vooral ook de zorg en ondersteuning voor kwetsbare groepen in onze samenleving.

Boodschap van jongeren aan politici

Aan het einde van de vragenlijst kregen jongeren de mogelijkheid een boodschap achter te laten voor de nieuwe politici. Jongeren gaven uiteenlopende antwoorden. Hier volgt een selectie:

Succes

(jongen, 14, vmbo)

Minder luisteren naar de EU

(jongen, 14, vmbo)

Ga het niet lopen verpesten

(jongen, 15, vmbo)

Stel ons niet teleur

(meisje, 15, vmbo)

Kijk alsjeblieft naar de wereld, we maken het kapot. We hebben één wereld en we moeten samenwerken om alles weer goed te krijgen.

(meisje, 16, vmbo)

Kom je beloftes na

(meisje, 16, vmbo)

Gefeliciteerd

(jongen, 17, vmbo)

Verbeter de wereld, maak het niet erger dan het al is

(jongen, 17, vmbo)

Denk goed na over beslissingen en wat voor invloed die zullen hebben en houd rekening met alle soorten bevolkingsgroepen

(meisje, vmbo)

Doe je best

(meisje, 16, mbo)

Niet alleen denken aan de belangen van eigen partij

(meisje, 16, mbo)

Stop met het maken van regels die onze vrijheid beperken, laat meer keuzes open

(meisje, 17, mbo)

Wees eerlijk en doe wat je belooft; niet als iedereen alleen maar praten

(meisje, 18, mbo)

Minder politieke correctheid

(jongen, 19, mbo)

Druk maken over belangrijke dingen, niet over abortus of Marokkanen die het land uitmoeten

(meisje, 18, havo)

Ga maar weg, jullie komen nooit je beloftes na, luisteren naar de minderheid van dit land, maar het is een democratie, stem op Geert!

(jongen, 13, vwo)

Ga niet op je luie reet dingen roepen en vervolgens niks doen maar onderneem iets!

(jongen, 13, vwo)

Maak er geen zootje van

(jongen, 13, vwo)

Veel succes en sterkte

(jongen, 13, vwo)

Maak duidelijke plannen die haalbaar zijn

(jongen, 15, vwo)

Meer vertrouwen opbouwen bij het volk

(jongen, 15, vwo)

Breng ons niet in een crisis

(jongen, 16, vwo)

Burgers goed inlichten

(meisje, 16, vwo)

Doe je best, make Holland great again

(jongen, 17, vwo)

Kijk vooruit, geen beslissingen nemen die later slechte gevolgen hebben

(jongen, 17, vwo)

Direct antwoorden op een vraag, niet omheen draaien

(meisje, 17, vwo)

Je moet nooit vergeten dat je het land vertegenwoordigt. Denk namens hen.

(meisje, 17, vwo)

Normaal antwoord geven op vragen en er niet omheen draaien

(meisje, 17, vwo)

Probeer te zorgen voor meer eenheid en verstand

(meisje, 17, vwo)

Wees goede leiders en maak er geen potje van aub

(meisje, 17, vwo)

Stop met mensen (vooral laagopgeleiden) te lokken met beloftes die überhaupt niet waargemaakt kunnen worden

(meisje, 17, vwo)

Bestuur wijs en rechtvaardig

(jongen, 18, vwo)

Behoud je aan je afspraken! Doe geen beloftes die je niet waar kan maken puur om stemmen te winnen.

(meisje, 19, vwo)

Onder de 18 wel recht hebben om te stemmen

(meisje, 14, vmbo)

Zorg ervoor dat de generatie die nog komt ook kansen heeft

(meisje, 15, vmbo)

De jeugd van nu is de toekomst van later, doe er daarom alstublieft alles aan wat u kunt om ons een goede jeugd en toekomst te geven

(meisje, 16, vmbo)

Meer zorg voor de jongeren en niet denken 'die redden zichzelf wel'

(meisje, 18, mbo)

Hou meer rekening met de jeugd> we zijn de toekomst

(meisje, 15, havo)

Het zou fijn zijn als ze naar ons luisteren en er ook iets mee doen

(meisje, 16, havo)

Meer rekening houden met de positie van jongeren en kinderen bij het maken van beslissingen

(meisje, 16, havo)

Denk aan de mensen die de toekomst zijn

(meisje, 17, havo)

*Gewoon normaal doen en zorg dat wij en de generaties na ons het goed hebben,
want daar krijg je betaald voor*

(jongen, 17, havo)

*Let niet alleen op de gepensioneerden dicht in de toekomst maar ook op de
jongeren*

(meisje, 18, havo)

Luister goed naar de jongeren en hun mening/adviezen

(meisje, 13, havo)

Zorg goed voor onze generatie

(meisje, 13, vwo)

Zorg dat jongeren ook moeten kunnen stemmen, zij zijn de toekomst van dit land

(meisje, 17, vwo)

Pak armoede aan

(jongen, 14, vmbo)

Of ze hulp willen inschakelen voor mensen die niet meer thuis kunnen wonen

(meisje, 15, vmbo)

Red de jeugd in de jeugdzorg

(jongen, 17, vmbo)

Graag geen armoede meer, iedereen heeft geld en niemand is arm

(meisje, 12, vmbo)

Beter hulp aan jongeren die gevlucht zijn

(meisje, 18, mbo)

Creëer een werkend zorgstelsel voor ons land

(jongen, 18, mbo)

Dat er geen verschil is maar iedereen één is en dat er eerlijk wordt omgegaan

(meisje, 18, mbo)

Goed onderwijs, ziekenhuizen

(jongen, 18, mbo)

Iedereen is gelijk, armoede aanpakken

(meisje, 18, mbo)

Minder bezuinigingen op de zorg

(meisje, 18, mbo)

Stop met bezuinigingen op de gezondheidszorg en onderwijs

(meisje, 18, mbo)

Zorg dat de PGB beter is geregeld

(meisje, 14, havo)

De zorg en pensioen ook beter regelen

(meisje, 15, havo)

Geef aandacht aan mishandeling/armoede/pesten

(jongen, 13, vwo)

Niet bezuinigen op onderwijs, want dit zorgt ervoor dat je minder armoede krijgt door een goed opgeleide beroepsbevolking

(meisje, 16, vwo)

Zorgen voor sociale zekerheid en samenhang in de EU

(meisje, 17, vwo)

Keep up the good work, verzorgingsstaat gaat kapot als je het nu niet afschaft

(jongen, 17, vwo)

Help de kinderen in armoede, zodat zij een goede toekomst hebben

(meisje, 12, vwo)

Zorg voor de studiefinanciering

(meisje, 16, mbo)

Geen belasting, huizen zijn te duur en moet meer studiefinanciering

(meisje, 17, mbo)

Hbo betere leningen

(jongen, 19, mbo)

Betaal een deel van de studie want studenten zijn de toekomst van dit hele land

(jongen, 16, havo)

Studiefinanciering terug!

(jongen, 18, havo)

Zorg ervoor dat er weer studiefinanciering komt, armere kinderen met een vwo-diploma kunnen niet studeren

(jongen, 16, havo)

Studiefinanciering moet terug

(meisje, 17, vwo)

Zorg ervoor dat alle jongeren kunnen studeren en niet direct hoge leningen moeten afsluiten om rond te komen

(meisje, 17, vwo)

Afschaffen leenstelsel of in ieder geval zorgen minder schulden na studie

(meisje, 18, vwo)

Geen discriminatie, buitenlanders zijn ook gewoon welkom

(meisje, 14, vmbo)

Regel vluchteling beter laat ze niet komen stuur hulp naar dat land

(jongen, 14, vmbo)

Regel dat de jeugd die nu binnen komt goed wordt opgevoed

(jongen, 15, vmbo)

Zorgen dat alles goed verdeeld is en mensen die niet in Nederland leven hun mond laten houden

(jongen, 13, vmbo)

Gooi geen grenzen dicht

(meisje, 19, mbo)

Iedereen gelijkwaardig behandelen (en ook de mensen hun stem laten horen)

(meisje, 19, mbo)

Geen racisme in het land

(jongen, 16, havo)

Gooi die grens omlaag (alcohol)

(jongen, 16, havo)

Minder bureaucratie > meer rechtvaardigheid

(meisje, 17, havo)

Kijk naar de wensen van alle mensen in de samenleving en luister naar experts

(jongen, 16, vwo)

Luister naar iedereen, ook de mensen die wellicht als minderwaardig worden gezien

(meisje, 16, vwo)

Onderzoek asielzoekers en laat goedgekeurden binnen en doe wat meer aan discriminatie

(meisje, 16, vwo)

Zorg eerst voor de Nederlandse bevolking, ga later pas kijken wat je voor ontheemden kunt betekenen

(jongen, 17, vwo)

Zorg voor goed onderwijs zodat mensen kennis hebben en een bedrijf starten zodat er meer werk komt

(jongen, 15, vmbo)

Pensioenleeftijd omlaag

(jongen, 15, vmbo)

Succes en kijk naar het minimumloon

(jongen, 16, vmbo)

Eerst weer ons eigen land welvarend maken en dan pas andere landen helpen

(meisje, 17, mbo)

Hoi en zorg voor werk

(jongen, 15, havo)

Minder besparen

(jongen, 16, havo)

Minder minder

(meisje, 16, havo)

Ben niet alleen met geld bezig, denk aan de mensen

(meisje, 17, havo)

Veiligheid staat voorop!

(meisje, 16, havo)

Wees verstandig, denk aan de toekomst, zorg voor veiligheid

(meisje, 16, vwo)

Breng het land in evenwicht en maak de staat veiliger en beter

(jongen, 17, vwo)

Doe iets aan de opwarming van de aarde en zorg voor ons kinderen

(meisje, 17, vwo)

Stop pesten, het gebeurt nog

(meisje, 13, vwo)

Bijlage: Vragenlijst

Tweede Kamerverkiezingen 2017

Deze vragenlijst staat in het teken van de aankomende Tweede Kamer verkiezingen op 15 maart 2017. Het gaat over welke onderwerpen jij belangrijk vindt voor politici om mee aan de slag te gaan. Dit is je kans om je mening te geven. Van de uitkomsten van dit onderzoek wordt een rapport gemaakt. Dit rapport geven we aan de nieuwe politici mee.

1. Je bent een meisje
 een jongen
2. Jouw leeftijd is ...
3. Je volgt VMBO
 HAVO
 VWO
 MBO
 Speciaal onderwijs ...
 Anders, namelijk ...

Algemeen

De volgende vragen gaan over iedereen in de Nederlandse samenleving, jong en oud.

4. Waar moet de regering, volgens jou, de meeste aandacht aan geven? (kruis 1 antwoord aan)
☐	Wonen	– bijvoorbeeld betaalbare woningen
☐	Ontwikkelingshulp	– bijvoorbeeld hulp aan mensen in arme landen
☐	Jeugdhulp	– bijvoorbeeld hulp aan jongeren die het moeilijk hebben
☐	Natuur & Milieu	– bijvoorbeeld behoud van bossen, klimaatverandering
☐	Digitale zaken	– bijvoorbeeld online veiligheid en privacy
☐	Pensioenen	– bijvoorbeeld wat je kan besteden als je na je 67 ^{ste} niet meer hoeft te werken
☐	Gezondheidszorg	– bijvoorbeeld goede artsen en ziekenhuizen
☐	Armoede	– bijvoorbeeld steun aan arme gezinnen
☐	Werk	– bijvoorbeeld kansen om een baan te vinden
☐	Veiligheid	– bijvoorbeeld misdaad- en terrorismebestrijding
☐	Vrije tijd & kunst	– bijvoorbeeld sport, musea en muziek
☐	Onderwijs	– bijvoorbeeld goede leraren, stages en studiefinanciering

0	Economie	– bijvoorbeeld banken, internationale handel
0	Verkeer en vervoer	– bijvoorbeeld files oplossen, nachtbusen
0	Anders, namelijk	...

De volgende vragen gaan over jongeren in de Nederlandse samenleving.

5. Wat vind je *goed* geregeld in Nederland voor kinderen en jongeren?
-
6. Wat vind je *slecht* geregeld in Nederland voor kinderen en jongeren?
-

Kwetsbare situaties

De volgende vragen gaan over kinderen en jongeren die in een kwetsbare situatie zitten.

7. Van welke kinderen en jongeren zijn de problemen, volgens jou, zo dringend dat politici daar direct een oplossing voor moeten vinden?
(meerdere antwoorden mogelijk)
- Jongeren die gevlucht zijn uit een ander land
 - Jongeren in armoede
 - Jongeren die mishandeld worden
 - Jongeren in jeugdzorginstellingen
 - Jongeren in gevangenissen
 - Jongeren van gescheiden ouders
 - Jongeren die langdurig ziek zijn
 - Jongeren met een handicap
 - Jongeren met een andere geaardheid (bijvoorbeeld homo, lesbisch)
 - Jongeren met psychische problemen
 - Jonge mantelzorgers (jongeren met een ziek, gehandicapt of verslaafd gezinslid)
 - Zwerfjongeren
 - Jongeren die gepest of gediscrimineerd worden
 - Jongeren in het Caribisch Nederland (Bonaire, St. Eustatius, Saba)
 - Andere jongeren, namelijk ...

Nederland en de rest van de wereld

We vragen je nu om je mening te geven over een aantal vragen en stellingen die gaan over kinderen en jongeren in Nederland en daarbuiten.

8. Moet de Nederlandse regering minder, meer of evenveel geld besteden aan een schoner milieu?
0	Meer
0	Minder

- 0 Evenveel
- 0 Weet ik niet

9. Moet de Nederlandse regering minder, meer of evenveel geld aan ontwikkelingshulp (hulp aan mensen in arme landen of bij rampen) besteden?

- 0 Meer
- 0 Minder
- 0 Evenveel
- 0 Weet ik niet

Nu volgen een aantal stellingen waar je je mening over kunt geven.

10. Stelling: De Nederlandse regering vangt asielzoekers op een goede manier op.

- 0 Eens
- 0 Oneens
- 0 Geen mening

11. Ik vertrouw erop dat de Nederlandse regering de toekomst van jonge generaties (dus van mij en andere kinderen en jongeren in Nederland) goed regelt.

- 0 Ja
- 0 Nee
- 0 Weet ik niet

Nederland bestaat uit twee delen: het Europese gedeelte en het Caribische gedeelte: de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba. De Nederlandse regering is verantwoordelijk voor kinderen en jongeren in beide delen van ons land. Kinderen en jongeren die daar wonen hebben veel minder kansen vooral als het gaat om onderwijs, werk en zorg.

12. Stelling: De Nederlandse regering moet extra aandacht geven aan kinderen en jongeren in het Caribische gedeelte van Nederland.

- 0 Eens
- 0 Oneens
- 0 Geen mening

13. Stelling: Als je kleding koopt, moet je zelf onderzoeken of je kleding met kinderarbeid is gemaakt.

- 0 Eens
- 0 Oneens
- 0 Geen mening

14. Stelling: Op school leer ik voldoende over mijn rechten als kind of jongere.

- 0 Eens
- 0 Oneens
- 0 Geen mening

15. Stelling: Er is voldoende informatie over waar je hulp kan vragen als je als kind wordt mishandeld.

- 0 Eens
- 0 Oneens
- 0 Geen mening

16. Stelling: In mijn klas zitten kinderen of jongeren die leven in armoede.

- 0 Eens
- 0 Oneens
- 0 Geen mening

Via de Verenigde Naties werken alle landen samen aan de Sustainable Development Goals. Die gaan over zaken zoals geen armoede, geen honger, goede gezondheid en dergelijke. Ze worden ook wel de Ontwikkelingsdoelen of de Nieuwe Werelddoelen genoemd.

17. Ken jij deze doelen?

- 0 Eens
- 0 Oneens
- 0 Weet ik niet

Invloed

De volgende vragen gaan over of je het gevoel hebt dat je invloed kan uitoefenen thuis, op school, in je vrije tijd of in de politiek.

18. Waar heb je het gevoel dat je invloed kan uitoefenen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Thuis – bijvoorbeeld bij je ouders of verzorgers
- Op school – bijvoorbeeld bij je leraren of de schoolleiding
- In sport en andere vrije tijdsactiviteiten – bijvoorbeeld voetbal, scouting
- In de politiek – bijvoorbeeld in de gemeenteraad of in de Tweede Kamer
- Nergens
- Ergens anders, namelijk ...

19. Waar in je leven wil je (nog) meer invloed over hebben?

.....
.....
.....

20. Hoe zorgen politici ervoor dat kinderen en jongeren meer invloed krijgen in de politiek?

.....
.....
.....

Op dit moment mogen jongeren pas stemmen bij verkiezingen als ze 18 jaar zijn.

21. Stelling: Jongeren moeten al kunnen stemmen bij de verkiezingen als ze 16 jaar zijn.

- 0 Eens
- 0 Oneens
- 0 Geen mening

22. Stel er komt een Minister van Jeugd, waar moet die Minister als eerste een oplossing voor zoeken?

.....
.....
.....

23. Hoe luidt jouw boodschap aan de nieuwe politici die straks ons land besturen?

.....
.....
.....

24. Wil je nog iets kwijt over de vragenlijst?

.....
.....
.....

Bedankt voor het invullen! We verloten 10 cadeaubonnen van €20. Het loten gaat via je docent. De resultaten zijn in maart 2017 op www.njr.nl te zien. Voor vragen en suggesties kan je mailen naar panel@njr.nl

Deze vragenlijst is gemaakt door het Kinderrechtencollectief. Daarin werken verschillende organisaties samen om de situatie voor kinderen in Nederland beter te maken. We vinden het belangrijk dat kinderen en jongeren meer gezien en gehoord worden door politici, daarom vragen we jou deze vragen te beantwoorden, en stappen we met de uitkomsten van dit onderzoek naar de politiek om te zorgen dat kinderen en jongeren beter in beeld zijn. Kijk voor meer informatie op: www.kinderrechten.nl